

Konzerve čistog hrvatskog mraka Slobodna Dalmacija, 24.06, 2019

Piše: Ivica Ivanišević

Oni koji se cijeloga života nisu mrdnuli iz ove zemlje lako mogu pasti u iskušenje da sve što im/ nam se događa počnu doživljavati kao suštu normalnost. Zato je nasušno potrebno čitati tekstove autorice kao što je Dubravka Ugrešić

"Priznajem da u posljednjih dvadeset i pet godina u bivšim jugoslavenskim i drugim 'tranzicijskim' sredinama teško pronalazim 'kuću' za svoje radove, bilo da se radi o knjizi ili o kraćim tekstovima", piše Dubravka Ugrešić u eseju pod naslovom "Umjetnice & ubojice", pa dodaje: "Neću sada ulaziti u to da li bih, kad bi me i pozvali, pristala objaviti tekst u hrvatskim ili srpskim mainstream novinama. U ovom trenutku pogađa me činjenica da mi to od pada Jugoslavije naovamo nitko nije ponudio. U 'rodnoj' Hrvatskoj novine i časopisi klone me se u svakom smislu. Hrvati su, naime, neobično osjetljivi na svoje hrvatstvo. Nagazi im hrvatstvo, nagazio si na minu. Ako na pitanje srpstva i hrvatstva ne dajete pet para, i ako ste pritom žena, onda su razlozi vaše književne nepopularnosti u obje sredine razumljivi. Ah, da, i napustila sam ih, njih, sredine, ni to mi se ne prašta."

Autorica ne pretjeruje kad o sebi govori kao o književnoj pariži. Eseji sabrani u knjizi "Doba kože", njih ukupno šesnaest, pisani su od 2014. do 2018. godine i objavljeni u različitim novinama i časopisima iz bijeloga svijeta. Samo jedan ugledao je regionalno svjetlo dana, i to na beogradskom portalu "Peščanik" koji okuplja suradnike s reputacijom okorjelih oporbenjaka.

Novotarije i stara mržnja

Razlozi ignoriranja **Dubravke Ugrešić** vrlo su jednostavni: mainstream mediji ne vole žuljati sentimente mainstream publike. A između korica "Doba kože" posijan je popriličan broj razloga da se dotični sentimente zakuhaju do točke vrenja, pa čak i materijaliziraju u nekoliko sasvim izglednih tužbi. No, kako i većinska publika i većinski šljam kojim se autorica bavi, od libara bježe kao vrag od tamjana, malo je vjerojatno da će premijera ovih tekstova u nemasovnom, dakle, knjiškom mediju izazvati skandal. Šteta, jer ova zbirka eseja itekako zaslužuje da se o njoj govori, pa makar i povišenim tonovima. Oni koji se cijeloga života – ili barem zadnja tri desetljeća – nisu mrdnuli iz ove zemlje (osim nakratko, kao turisti), lako mogu pasti u iskušenje da sve što im/ nam se događa počnu doživljavati kao suštu normalnost. Zato je nasušno potrebno čitati tekstove autorice kao što je Dubravka Ugrešić koja s matične amsterdamske, ali i drugih svjetskih adresa, kamo je pozivaju kao uglednu spisateljicu (dakle, s dovoljne udaljenosti) može razobličiti taj toksični privid i tobožnju normalnost prokazati kao prvorazrednu gadost.

"Doba kože" je, naravno, ovo naše, u isti mah obilježeno plimnim valom svakovrsnih novotarija i ustajalom baruštinom starih mržnji. Zbijena u škripac između tih dviju krajnosti, Dubravka Ugrešić pokušava pronaći čvrstu točku oslonca. Ona je, očekivano, duhovita, ali i još očekivanje goraka, zamalo

beznadna. I kad piše o digitalnom voajerizmu ("Nije novost da zahvaljujući tehnologiji čak i plemena na Novoj Gvineji mogu, ako hoće, raspravljati o tome je li **Renée Zellweger** izgledala bolje prije ili nakon operacije. Ono što uvijek iznova začuđuje jest da su čak i plemena na Novoj Gvineji spremna raspravljati o tome.") i analognoj mizoginiji (ističući kako je u hrvatskim zakonima zapriječena jednaka kazna od tri godine zatvora za oskrvrnjenje hrvatske zastave kao i za silovanje), ona zasijeca nemilosrdno i oštro, i to ne samo prema negativcima koje u tekstovima prokazuje, nego i prema čitateljima kojima ne ostavlja preveliku nadu.

Esej koji traje

"Mi smo već u ratu", napominje autorica, "samo to nismo zamijetili, možda i zato jer smo čekali jasne znakove apokalipse, a cio trik je u tome da apokalipse nema, samo postapokalipsa, apokalipsa je kao šećerna bolest, i ne znate da je imate. Pripremite se, dakle, jer ćete se uskoro morati konfrontirati s licima onih koji su i dosada bili među nama: s nepismenima, brutalnima, naoružanima do zuba, bijesnima, podivljalima, gladnima, da, s kanibalima, s ljudima koji vladaju samo jednom vještinom – vještinom preživljavanja. A ako preživite, ako preživimo, možda ćemo jednoga dana opet zaživjeti kao ljudi."

Koga začuđuje tolika malodušnost, neka pročitaj "Esej koji svome adresatu putuje već četvrt stoljeća, nikako da stigne, a po svemu sudeći i neće", i sve će mu se otvoriti. Izvorno, tekst je napisan 1992. godine, bavio se tada popularnim konzervama čistog hrvatskog zraka i navukao je na autoricu toliki gnjev domoljubaca da je morala napustiti zemlju. Što se u međuvremenu dogodilo? Autorica je taj esej u nekoliko navrata (i s puno razloga) dopunjavala novim, ne manje sumornim uvidima u našu ubogu stvarnost. Naravno, ona i dalje živi izvan Hrvatske, izvan dohvata patriotskog ološa.